

Jacques Maritain i njegove odgojne teme

Regvar, Tina Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:421324>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

ODSJEK U ČAKOVCU

RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Tina Josipa Regvar

JACQUES MARITAIN I NJEGOVE ODGOJNE TEME

Završni rad

Čakovec, srpanj, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ODSJEK U ČAKOVCU
RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Tina Josipa Regvar

JACQUES MARITAIN I NJEGOVE ODGOJNE TEME

Završni rad

izv. prof. dr. sc., Draženko Tomić

Čakovec, srpanj, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ŽIVOT I DJELO JACQUESA MARITAINA.....	3
2.1. Biografski podaci.....	3
2.2. Životni događaji koji su oblikovali njegovu filozofiju	3
2.3. Filozofska pozadina	4
2.4. Glavna djela i utjecaj	6
2.5. Utjecaj na suvremenu filozofiju i pedagogiju.....	7
3. ODGOJNE TEME U FILOZOFIJI JACQUESA MARITAINA	9
3.1. Koncept humanizma i odgoja	9
3.2. Uloga etike u obrazovanju	10
3.3. Odgoj za slobodu i odgovornost	11
3.4. Integracija intelektualnog i moralnog obrazovanja	13
3.4.1. Teorija o stupnjevima znanja	15
3.5. Odgoj u službi zajednice i zajedničkog dobra	16
3.6. Kritički pristup odgoju.....	17
3.7. Maritain i katolička odgojna tradicija	20
3.8. Personalizam u obrazovanju	21
3.9. Demokratski i participativni odgoj	21
4. PRIMJENA MARITAINOVIH IDEJA U SUVREMENIM ŠKOLAMA	24
4.1. Opis idealnog učitelja	24
4.2. Povezanost s drugim odgojnim filozofima	25
5. KRITIČKA OCJENA MARITAINOVIH ODGOJNIH IDEJA	29
5.1. Prednosti i slabosti njegovih teorija.....	29
5.2. Kritika i potencijalne slabosti	29
5.3. Nagelova kritika Maritainovih ideja.....	30

6. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	34

SAŽETAK

Jacques Maritain je bio značajan neotomistički filozof čije su ideje o odgoju utjecale na suvremene obrazovne teorije. Njegova filozofija odgoja temelji se na integralnom humanizmu, koji naglašava cjeloviti razvoj osobe uključujući intelektualne, moralne, estetske i duhovne aspekte. Maritain vjeruje da obrazovanje treba razvijati sve ljudske potencijale, a ne samo prenositi znanje i vještine.

Maritain ističe važnost slobode i odgovornosti u obrazovanju, smatrajući da obrazovanje mora učenike pripremiti za slobodan i odgovoran život. Kritički pristup odgoju, koji potiče učenike na samostalno razmišljanje i preispitivanje postojećih uvjerenja, također je ključan element njegove filozofije. Maritain kritizira suvremene obrazovne sustave koji se fokusiraju na utilitaristički pristup, naglašavajući da obrazovanje treba uključivati moralne i duhovne aspekte. Njegov personalizam stavlja pojedinca u središte obrazovnog procesa, prepoznajući jedinstvene talente, potrebe i potencijale svakog učenika. Maritainov idealan učitelj nije samo prenositelj znanja, već i vodič koji pomaže učenicima u razvoju njihovog intelektualnog, moralnog i duhovnog potencijala. Učitelji trebaju integrirati intelektualni, moralni i duhovni razvoj u svoj nastavni plan i poticati učenike na kritičko mišljenje (Đorđević, 1990).

Maritainova vizija obrazovanja za demokraciju i građanski angažman također je značajan. On vjeruje da obrazovanje treba pripremiti pojedince za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu, promičući pravdu, bratstvo i zajedničko dobro. Njegove ideje su inspirirale brojne obrazovne programe i škole diljem svijeta, koji teže stvaranju inkluzivnih zajednica i potiču cjeloviti rast učenika. Iako se suočava s kritikama zbog prekomjernog naglašavanja duhovne dimenzije i općenitih filozofskih pristupa, Maritainova filozofija ostaje relevantna. Njegov holistički pristup obrazovanju, koji integrira intelektualni, moralni i duhovni razvoj, pruža dragocjene smjernice za oblikovanje suvremenih obrazovnih sustava. Maritainova vizija obrazovanja kao sredstva za razvoj cjelovitih, odgovornih i moralnih pojedinaca nudi putokaz za stvaranje pravednijeg i humanijeg društva.

Ključne riječi: Jacques Maritain, integralni humanizam, kritički pristup odgoju, personalizam, demokratski odgoj.

SUMMARY

Jacques Maritain was a significant neo-Thomist philosopher whose ideas on education have influenced contemporary educational theories. His philosophy of education is based on integral humanism, which emphasizes the holistic development of the person, including intellectual, moral, aesthetic, and spiritual aspects. Maritain believes that education should develop all human potential, not just transmit knowledge and skills.

Maritain emphasizes the importance of freedom and responsibility in education, considering that education must prepare students for a free and responsible life. A critical approach to education, which encourages students to think independently and re-evaluate existing beliefs, is also a crucial element of his philosophy. Maritain criticizes contemporary educational systems that focus on a utilitarian approach, emphasizing that education should include moral and spiritual aspects. His personalism places the individual at the center of the educational process, recognizing the unique talents, needs, and potentials of each student. Maritain's ideal teacher is not only a transmitter of knowledge, but also a guide who helps students develop their intellectual, moral, and spiritual potential. Teachers should integrate intellectual, moral, and spiritual development into their curriculum and encourage students to think critically.

Maritain's vision of education for democracy and civil engagement is also significant. He believes that education should prepare individuals for active and responsible participation in society, promoting justice, fraternity, and the common good. His ideas have inspired numerous educational programs and schools worldwide, which strive to create inclusive communities and encourage holistic student growth. Despite facing criticism for an excessive emphasis on the spiritual dimension and general philosophical approaches, Maritain's philosophy remains relevant. His holistic approach to education, which integrates intellectual, moral, and spiritual development, provides valuable guidelines for shaping contemporary educational systems. Maritain's vision of education as a means for developing well-rounded, responsible, and moral individuals offers a pathway for creating a more just and humane society.

Keywords: Jacques Maritain, integral humanism, critical approach to education, personalism, democratic education

1. UVOD

U ovom radu se istražuje filozofija odgoja Jacquesa Maritaina, jednog od najistaknutijih neotomista 20. stoljeća. Maritain je razvio specifičan pristup odgoju temeljen na svojim filozofskim i teološkim uvjerenjima. Njegova filozofija odgoja naglašava cjelovit razvoj osobe, integrirajući intelektualne, moralne, estetske i duhovne aspekte. Svrha ovog rada je razmijeti Maritainovu filozofiju odgoja i njen značaj za suvremeno obrazovanje.

Cilj ovog rada je pružiti sveobuhvatan pregled Maritainovih ideja o odgoju te analizirati kako se njegove koncepcije mogu primijeniti u današnjem obrazovnom kontekstu.

Konkretno, cilj je istražiti sljedeće aspekte:

1. Razumijevanje Maritainovog koncepta integralnog humanizma i njegove primjene u odgoju.
2. Analiziranje Maritainovog stava o slobodi i moralnoj svijesti u obrazovanju.
3. Istraživanje Maritainovih kritika suvremenih odgojnih sustava i njegovih prijedloga za reformu.
4. Proučavanje Maritainovog personalističkog pristupa i njegovog naglaska na jedinstvo tijela i duše.

Za postizanje ciljeva ovog rada analizirani su primarni izvori, uključujući Maritainova djela kao što su „Obrazovanje na raskrižju“ i druge relevantne knjige i članci. Osim toga, pregledani su sekundarni izvori koji pružaju kritičke analize i interpretacije Maritainove filozofije. Metodološki pristup uključuje tekstualnu analizu i komparativne studije kako bi se bolje razumjelo i kontekstualiziralo Maritainove ideje.

Rad je strukturiran na sljedeći način: Nakon uvoda, drugo poglavlje posvećeno je životu i djelu Jacquesa Maritaina, gdje je prikazan njegov biografski kontekst i ključna djela koja su oblikovala njegov filozofski put. Treće poglavlje bavi se odgojnim temama u Maritainovoj filozofiji, uključujući integralni humanizam, odgoj za slobodu i moralnu svijest, teocentrični pristup i kritiku suvremenih odgojnih sustava. Četvrto poglavlje istražuje Maritainov utjecaj na suvremene odgojne teorije, s posebnim naglaskom na njegov personalistički pristup i demokratski odgoj. Zaključno poglavlje sažima ključne nalaze rada i nudi preporuke za

daljnja istraživanja. Ovaj rad ima za cilj pružiti sveobuhvatan uvid u Maritainovu filozofiju odgoja i njen potencijal za obogaćivanje suvremenih obrazovnih praksi.

2. ŽIVOT I DJELO JACQUESA MARITAINA

2.1. Biografski podaci

Jacques Maritain rođen je 18. studenog 1882. godine u Parizu, u Francuskoj. Njegov otac, Paul Maritain, bio je odvjetnik, dok je njegova majka Geneviève Favre, bila kći Julesa Favrea, uglednog francuskog političara. Maritain je odrastao u intelektualno poticajnoj sredini, što je kasnije imalo velik utjecaj na njegov filozofski razvoj.

Od mladih dana, Maritain je pokazivao strast prema učenju i istraživanju. Pohađao je prestižne škole u Parizu, uključujući Licej Henri-IV i Licer Louis-le-Grand. Tijekom svojih školskih dana, Maritain je bio izložen raznim filozofskim idejama, no najveći utjecaj na njega u to vrijeme imali su znanstveni predmeti. Upisao je studij biologije na Sorbonni, gdje je upoznao svoju buduću suprugu, Raïssu Oumansoff, rusku židovsku imigrantkinju. Oboje su dijelili duboku ljubav prema znanosti, ali su istovremeno osjećali prazninu i nezadovoljstvo zbog nedostatka duhovne dimezije u svom obrazovanju (Antolović, 1990).

Ovo nezadovoljstvo navelo ih je na traženje dubljeg smisla, što ih je dovelo do konverzije na katoličanstvo 1906. godine, pod utjecajem filozofa Léona Bloyja. Konverzija je bila prekretnica u Maritainovom životu, preusmjerivši njegov interes od prirodnih znanosti prema filozofiji i teologiji. Ova promjena bila je ključna za formiranje njegove kasnije filozofske misli (Čić, 2005).

Nakon konverzije, Maritain je nastavio studirati filozofiju, posebno djela Tome Akvinskog. Postao je jedan od najistaknutijih predstavnika neotomizma, filozofskog pokreta koji je nastojao obnoviti i prilagoditi srednjovjekovnu skolastičku filozofiju suvremenim potrebama. Godine 1914. počeo je predavati filozofiju na Katoličkom institutu u Parizu, gdje je ostao do 1939. godine. Tijekom tog razdoblja, napisao je brojna djela koja su postala temeljna za razumijevanje neotomizma (Jacques Maritain and an Education for Human Capacity, 2014).

2.2. Životni događaji koji su oblikovali njegovu filozofiju

Jacques Maritainov život bio je obilježen s nekoliko događaja koji su oblikovali njegovu filozofiju. Prvi značajan događaj bio je njegovo obrazovanje u prestižnim pariškim školama, gdje je stekao široko znanje i kritički pristup. Drugi ključni događaj bio je susret s Raïssom,

koja je dijelila njegovo intelektualno nezadovoljstvo i duhovnu potragu. Njihova konverzija na katoličanstvo 1906. godine bila je možda najvažniji događaj u Maritainovom životu. Čin nije bio samo duhovno obraćenje, već i intelektualna preorijentacija koja ga je dovela do proučavanja Tome Akvinskog i usvajanja neotomističkog pristupa. To je također označilo početak njegove karijere kao filozofa i teologa (Maritain, 1943).

Drugi značajan događaj bio je njegov angažman tijekom Drugog svjetskog rata. Kao židovska izbjeglica, Raïssa je bila u opasnosti, a Maritainovi su aktivno sudjelovali u pokretu otpora protiv nacizma. Ovo iskustvo produbilo je Maritainovo razumijevanje ljudskih prava i dostojanstva, što je postalo centralno u njegovom kasnijem radu.

Poslijeratno razdoblje donijelo je novi izazov i priliku. Kao veleposlanik pri Svetoj Stolici, Maritain je imao priliku utjecati na međunarodnu politiku i promicati svoje ideje o ljudskim pravima, demokraciji i obrazovanju na globalnoj razini. Ovi događaji ne samo da su oblikovali njegovu filozofiju, već su mu omogućili da svoje ideje primijeni u praksi. Maritainov život bio je prožet kontinuiranim intelektualnim i duhovnim razvojem. Njegova filozofija odgoja, usmjerena na integraciju intelektualnog, moralnog i duhovnog razvoja, odražava njegovu osobnu potragu za istinom i smislom (Maritain, 1943).

2.3. Filozofska pozadina

Jacques Maritain bio je duboko ukorijenjen u bogatoj tradiciji zapadne filozofije, ali je također bio otvoren za nove ideje i pristupe. Njegova filozofska pozadina može se pratiti kroz utjecaje koji su oblikovali njegovo razmišljanje i djelovanje.

Prvi značajan utjecaj bio je racionalizam, s kojim se susreo tijekom svojih ranih studija. Maritain je bio izložen djelima Descartesa, Spinoze i Leibniza, čiji su naglasci na razum i logiku ostavili traga na njegovu analitičku preciznost. Ipak, ubrzo je otkrio ograničenja čistog racionalizma, posebno kada je riječ o pitanjima etike i duhovnosti. Najvažniji utjecaj na Maritainovu filozofiju bio je Toma Akvinski, srednjovjekovni skolastički filozof i teolog (Maritain J. , *Distinguish to Unite, or, the Degrees of Knowledge*, 1995). Maritain je otkrio Akvinskog nakon svoje konverzije na katoličanstvo, i odmah je bio privučen njegovom sposobnošću da integrira vjeru i razum. Akvinski je pružio Maritainu okvir za razumijevanje kako se prirodni zakon i božanska objava mogu međusobno dopunjavati, a ne isključivati.

Osim Akvinskog, Maritain je bio pod utjecajem drugih velikih filozofa srednjovjekovne i renesansne tradicije, uključujući Augustina, Aristotela i Platona. Od Augustina je preuzeo duboko razumijevanje ljudske duše i njezinog odnosa s Bogom, dok je od Aristotela i Platona posudio metodološke alate za analizu stvarnosti i moralne filozofije. Moderni filozofi također su igrali važnu ulogu u Maritainovom intelektualnom razvoju. Henri Bergson, sa svojim naglaskom na intuiciju i životnu silu, potaknuo je Maritaina da razmišlja o dinamici ljudske egzistencije. Maritain je također bio u dijalogu s egzistencijalistima poput Kierkegaarda i Jaspersa, iako je imao kritičan stav prema njihovom pesimizmu i subjektivizmu (Čulo, 2017).

Maritainova filozofija temelji se na nekoliko principa koji su prožimali njegov rad i utjecali na njegove odgojne ideje: Prvo i najvažnije, Maritain je zastupao integraciju vjere i razuma. Vjerovao je da istina dolazi iz oba izvora i da se međusobno nadopunjuju. Za njega, filozofija nije mogla biti odvojena od teologije, već su zajedno činile cjelovit pogled na svijet. Ovo je posebno bilo važno u njegovom pristupu obrazovanju, gdje je naglašavao potrebu za cjelovitim razvojem osobe (Bandur & Mihanović, 2012).

Drugi ključni princip bio je humanizam. No, Maritainov humanizam nije bio sekularni ili antropocentrični, već je bio ukorijenjen u kršćanskoj tradiciji. Vjerovao je u dostojanstvo svake osobe kao slike Božje, i taj je princip primjenjivao u svom radu na ljudskim pravima, politici i obrazovanju. Njegov koncept integralnog humanizma naglašavao je potrebu za razvojem svih aspekata ljudske osobe: intelektualnog, moralnog, duhovnog i tjelesnog.

Treći princip bio je realizam. Maritain je bio protivnik subjektivizma i relativizma koji su dominirali modernom filozofijom. Zastupao je objektivnu stvarnost i vjerovao da je ljudski um sposoban spoznati istinu. Ovo je bilo temeljno za njegovu epistemologiju i pedagogiju, gdje je naglašavao važnost traženja objektivne istine kroz obrazovanje i istraživanje (Domaćinović, 2018).

Četvrti princip bio je etički personalizam. Maritain je vjerovao da svaka osoba ima unutarnju vrijednost i moralnu odgovornost. Njegova etika bila je usmjerena na razvoj moralnog karaktera i vrlina, naglašavajući slobodu i odgovornost kao ključne komponente ljudske egzistencije. U obrazovanju, to je značilo stvaranje okruženja koje potiče moralni rast i razvoj pojedinca.

Konačno, Maritain je bio posvećen društvenoj pravdi. Vjerovao je da filozofija i teologija moraju imati praktične implikacije za društvo. Njegov rad na ljudskim pravima, demokraciji i

obrazovanju bio je usmjeren na stvaranje pravednijeg i humanijeg društva. Zastupao je ideju da obrazovanje treba pripremiti pojedince ne samo za osobni uspjeh, već i za aktivno sudjelovanje u izgradnji zajedničkog dobra (Merćep, 1967).

2.4. Glavna djela i utjecaj

Pregled najvažnijih djela:

Jacques Maritain bio je plodan pisac čiji su radovi obuhvaćali širok raspon tema, uključujući filozofiju, teologiju, politiku i obrazovanje. Njegova su djela ostavila dubok trag na intelektualni svijet 20. stoljeća. Ovdje su prikazana neka od njegovih najvažnijih djela koja najbolje odražavaju njegovu filozofsku misao i utjecaj.

Umjetnost i skolastika (1920.)

U ovom djelu, Maritain istražuje odnos između umjestnosti i srednjovjekovne skolastičke filozofije, posebno utjecaj Tome Akvinskog. Razvija teoriju o umjetnosti kao djelatnosti koja uključuje ne samo tehničku vještinu već i moralnu i duhovnu dimeziju.

Stupnjevi znanja (1932.)

Ovo je jedno od najvažnijih Maritainovih djela, u kojem se bavi epistemologijom, odnosno teorijom spoznaje. Maritain razmatra različite razine znanja, od empirijskog do mističnog, te analizira kako one doprinose cjelokupnom razumijevanju istine.

Cjeloviti humanizam (1936.)

U ovom djelu, Maritain iznosi svoju viziju humanizma koji je ukorijenjen u kršćanskoj tradiciji. Zagovara razvoj cjelovite osobe, koja uključuje intelektualni, moralni i duhovni aspekt, te naglašava potrebu za društvenom pravdom i zajedničkim dobrom.

Kršćanstvo i demokracija (1943.)

Ovo djelo napisano tijekom Drugog svjetskog rata istražuje odnos između kršćanstva i demokratskih vrijednosti. Maritain argumentira da su kršćanske vrijednosti temeljne za izgradnju pravednog i slobodnog društva.

Obrazovanje na raskrižju (1943.)

U ovom djelu, Maritain se bavi pitanjem obrazovanja u suvremenom svijetu. Analizira izazove s kojima se obrazovni sustav suočava i predlaže integrirani pristup koji uključuje intelektualni, moralni i duhovni razvoj učenika.

Čovjek i država (1951.)

Ovdje Maritain razmatra prirodu političke vlasti i odnosa između pojedinca i države. Zastupa ideju personalističkog i demokratskog poretka koji poštuje ljudska prava i dostojanstvo svake osobe (Antolović, 1990).

2.5. Utjecaj na suvremenu filozofiju i pedagogiju

Jacques Maritainov rad imao je dalekosežan utjecaj na suvremenu filozofiju i pedagogiju. Na polju filozofije, Maritain je bio ključna figura u obnovi neotomističke misli. Njegovo inzistiranje na integraciji vjere i razuma, te njegov realizam i personalizam, pružili su alternativu dominantnim modernim filozofskim strujama kao što su pozitivizam, relativizam i egzistencijalizam. Maritainov rad na epistemologiji i etici, posebno njegovo djelo „Stupnjevi znanja“, postalo je referentna točka za mnoge filozofe koji traže dublje razumijevanje spoznaje i moralnog djelovanja (Bandur & Mihanović, 2012.)

U pedagogiji, Maritainov utjecaj je također bio značajan. Njegove ideje o integralnom obrazovanju, koje uključuje intelektualni, moralni i duhovni razvoj, inspirirale su brojne odgojitelje i obrazovne institucije diljem svijeta. Njegovo djelo „Obrazovanje na raskrižju“ postalo je klasično štivo u pedagoškoj literaturi, naglašavajući potrebu za holističkim

pristupom obrazovanju koji priprema učenike ne samo za profesionalni uspjeh već i za etičko sudjelovanje u društvu (Čić, 2005).

Maritain je također imao praktičan utjecaj na oblikovanje obrazovnih politika. Kao aktivni sudionik u međunarodnim organizacijama, uključujući UNESCO, Maritain je zagovarao ljudska prava i demokratske vrijednosti u obrazovanju. Njegova vizija obrazovanja kao sredstva za promicanje mira, pravde i razumijevanja među narodima bila je inspiracija za mnoge obrazovne reforme u poslijeratnom razdoblju (Bandur & Mihanović, 2012).

3. ODGOJNE TEME U FILOZOFIJI JACQUESA MARITAINA

Maritainove odgojne teme reflektiraju njegovu duboku vjeru u integralni razvoj osobe, kombinirajući intelektualni, moralni i duhovni aspekt.

3.1. Koncept humanizma i odgoja

Maritainov pristup humanizmu temelji se na uvjerenju da je svaki pojedinac stvoren na sliku Božju i stoga posjeduje inherentno dostojanstvo. Njegov koncept integralnog humanizma naglašava cjelovit razvoj osobe, uključujući intelektualni, moralni, estetski i duhovni aspekt. Maritain vjeruje da je svrha odgoja razviti sve ljudske potencijale. Odgoj ne smije biti ograničen na prenošenje znanja i vještina, već mora obuhvatiti cjeloviti razvoj osobe. To uključuje formiranje karaktera, moralnih vrijednosti i duhovne svijesti. Prema Maritainu, pravi odgoj vodi pojedinca prema ostvarenju njegovih najviših potencijala i priprema ga za život u zajednici, temeljno na principima pravde, ljubavi i solidarnosti (Bonifačić, 1966).

U svom djelu „Cjeloviti humanizam“ Maritain naglašava važnost obrazovanja koje poštuje ljudsku slobodu i individualnost. Svaka osoba mora biti slobodna istraživati i razvijati svoje talente, ali unutar okvira moralnih i duhovnih vrijednosti koje promoviraju zajedničko dobro. Prema Maritainu, odgoj treba ciljati na razvoj svih dimenzija ljudske osobe kako bi se ostvario puni potencijal svake individue (Maritain J., 1980).

Jacques Maritain u svojoj knjizi „Obrazovanje na raskrižju“ razvija koncept cjelovitog odgoja kao temelj za stvaranje cjelovitog humanizma. On vjeruje da je svrha odgoja formiranje cjelovite osobe koja integrira sve dimenzije ljudskog postojanja. Maritain naglašava da se odgoj ne smije ograničiti samo na intelektualni razvoj, već mora uključivati moralni, duhovni, društveni i kulturni aspekt (Maritain J., 1943). Odgoj treba integrirati fizičke, emocionalne, intelektualne i duhovne aspekte osobe. Maritainov odgoj nije fragmentiran; on ne vidi obrazovanje kao niz nepovezanih lekcija, već kao holistički proces koji uključuje cjelokupni razvoj osobe. Odgoj treba promicati univerzalne humanističke vrijednosti, poput pravde, istine, slobode i ljubavi.

Maritainova filozofija obrazovanja stavlja razvoj ljudske osobnosti u središte. Njegova Terry predavanja iz 1943. na Sveučilištu Yale usredotočena su na ideju da je primarna svrha

obrazovanja kultivirati ljudsku osobu. Ostali ciljevi, poput građanstva, tehničkih vještina ili stipendija, smatraju se sekundarnim. Obrazovanje postavlja u strukturu prirode i milosti, sugerirajući da je njegov krajnji cilj usmjeriti pojedince prema potpunosti u Bogu. Taj cilj uključuje rješavanje moralnih, racionalnih, maštovitih i duhovnih dimenzija ljudskih bića. Maritain predviđa odgajatelje koji rade u tandemu s Duhom Svetim kako bi vodili pojedince prema njihovom nadnaravnom cilju, dok istovremeno potiču društvena dobra. Obrazovanje, prema njegovom mišljenju, treba voditi prema mudrosti, s humanističkim znanostima koje igraju važnu ulogu u razvoju sposobnosti za istinu i ljepotu.

Maritain se suprotstavlja dualističkom poimanju čovjeka, koje razdvaja tijelo i dušu. On tvrdi da odgoj mora prepoznati i uvažavati jedinstvo tijela i duše u čovjeku. Odgoj treba promicati jedinstvo tjelesne i duhovne dimenzije, uzimajući u obzir da su obje neodvojive u ljudskom iskustvu. Maritain se oslanja na kršćansku antropologiju koja vidi čovjeka kao stvorenje Božje, stvoreno na Božju sliku, što uključuje jedinstvo tijela i duše. Cilj odgoja je pomoći pojedincu da razvije sve svoje potencijale u skladu s ovim jedinstvom.

3.2. Uloga etike u obrazovanju

Za Maritaina, etika je središnji dio obrazovanja. Vjeruje da intelektualni razvoj mora biti praćen moralnim formiranjem kako bi se stvorili pojedinci koji su sposobni donositi ispravne odluke i djelovati odgovorno. Etička komponenta obrazovanja pomaže učenicima da razviju osjećaj za dobro i zlo, pravednost i nepravdu, te da prepoznaju svoju odgovornost prema drugima.

Maritain inzistira na tome da obrazovanje ne smije biti moralno neutralno. Umjesto toga, treba aktivno promovirati etičke vrijednosti koje oblikuju karakter i ponašanje učenika. Ovo uključuje razvijanje vrlina kao što su poštenje, hrabrost, suosjećanje i odgovornost. Njegov pristup etici u obrazovanju temelji se na filozofiji Tome Akvinskog, koja naglašava važnost vrlina i moralne teologije (Maritain & Fitzgerald, *The person and the common good*, 1946).

Maritain tvrdi da su najljepše kulture bezvrijedne bez moralnog razvoja. Naglašava da čovjek mora biti svjestan razloga za život i smrt, povezujući tu svijest s tradicijom pionira i osnivača Republike. Vjeruje da obrazovanje mora biti usklađeno s tim moralnim imperativima kako bi se razvila bogata i smislena kultura. Prema Maritainu, bez moralnog razvoja, znanstveni i umjetnički napreci nemaju supstancu i ne mogu doprinijeti pravom ljudskom procvatu.

Prema Maritainu, moralno obrazovanje treba započeti unutar obitelji i proširiti se na šire društvo. Međutim, upozorava da društvo ne smije zamijeniti prava obitelj ili Crkve u pogledu moralnog obrazovanja. U ranoj obrazovnoj dobi, moralna kultivacija treba se postići kroz primjere pronađene u klasičnim tekstovima, koje treba obrađivati s osjetljivošću za njihove vrijednosti. Maritain tvrdi da se filozofije i stavovi koji ismijavaju dobrotu trebaju razotkriti i kritizirati.

Više obrazovanje također igra ulogu u moralnoj filozofiji. Napominje da je modernost oslabila ili izgubila osjećaje za Bitak, Grijeh i Ljubav, koji su ključni za moralni razvoj. Te aspekte može samo djelomično popraviti prirodni zakon bez milosti, naglašavajući važnost kršćanskog obrazovanja, dnevne mise, redovničkih zajednica i moralnog teološkog podučavanja (Bonifačić, 1966).

Maritain naglašava važnost kontemplacije za osobno posvećenje i obnovu Crkve. On citira o. Lallemana: „Bez kontemplacije nikada se neće mnogo napredovati u kreposti... Nikada neće biti oslobođenja od svojih slabosti i nesavršenosti“. Kontemplacija proizvodi uzvišene čine ljubavi prema Bogu i usavršava vjeru i sve kreposti. Maritain ističe da nije dovoljno imati kontemplativne duše samo u redovničkim zajednicama, već ih treba biti i među laicima.

Maritainova moralna filozofija koristi spekulativnu filozofiju kako bi pomirila racionalnu normu i egzistencijalni položaj. On smatra da je odgoj za racionalnost važan, ali mora biti povezan s odgojem za mudrost, koja se postiže samo kroz pročišćeno shvaćanje stvarnosti, sposobnosti za osjećajnost i sud ukusa.

3.3. Odgoj za slobodu i odgovornost

Jedna od osnovnih tema u Maritainovoj filozofiji odgoja je pojam slobode i odgovornosti. Vjeruje da pravo obrazovanje mora učenike pripremiti za slobodan i odgovoran život. Sloboda, prema Maritainu, nije samo odsutnost prisile, već sposobnost donošenja moralno ispravnih odluka i djelovanja u skladu s njima. On razlikuje pojam slobode kao čiste racionalne autonomije i slobode kao realizacije ljudske osobe u skladu s njezinom prirodom. Odgoj treba pomoći pojedincima da postignu ovu slobodu kroz razvoj njihovih prirodnih kapaciteta i moralne svijesti.

Naglašava da sloboda i odgovornost idu ruku pod ruku. Sloboda bez odgovornosti vodi ka kaosu i samovolji, dok odgovornost bez slobode može rezultirati represijom. Stoga, odgoj mora učenicima pružiti alate i znanje za donošenje slobodnih i odgovornih odluka. To uključuje razvijanje kritičkog mišljenja, razumijevanje etičkih principa i sposobnost prepoznavanja i poštivanja prava i dostojanstva drugih (Mališa, 2021).

Maritainov odgoj za slobodu uključuje obrazovanje za građanstvo. Vjeruje da obrazovanje mora pripremiti pojedince za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvenom i političkom životu. To uključuje razumijevanje demokratskih principa, ljudskih prava i obveza prema zajednici. Maritain je vjerovao da odgoj treba osloboditi individuu, omogućujući joj da postane autonomna i odgovorna osoba. On je naglašavao važnost slobode u obrazovanju, tvrdeći da pravo obrazovanje ne nameće, već pomaže učeniku da samostalno dođe do istine.

Maritainova pedagogija naglašava personalistički pristup odgoju, gdje se svaki učenik tretira kao jedinstvena osoba s vlastitim potencijalima i vrijednostima. Svaka osoba je jedinstvena i odgoj treba prepoznati i poticati tu jedinstvenost. Odgoj treba ciljati na razvoj svih potencijala osobe, uključujući moralne i intelektualne. Odgoj nije samo individualni proces; on se odvija unutar zajednice i kroz odnose s drugima.

Maritain je naglašavao važnost učitelja kao vodiča i mentora koji ne samo da prenosi znanje, već i oblikuje karakter učenika. Učitelj je ključan u formaciji cjelovite osobe i treba biti primjer moralne i intelektualne vrline.

Maritain identificira pet dispozicija koje odgojitelji trebaju razvijati kod učenika:

1. Prema Istini: Temeljna ljubav prema otkrivanju onoga što je istinito.
2. Prema Pravdi: Ljubav prema dobroti, pravdi i herojskom djelovanju.
3. Prema Postojanju: Otvorenost i zahvalnost za dobrotu postojanja.
4. Prema Radu: Odgovoran pristup radu, cijeneći dobro obavljene zadatke.
5. Prema Drugima: Prirodni osjećaj suradnje koji potiče društvene veze (Domaćinović, 2018).

Te dispozicije vode učenike prema osobnom i društvenom razvoju, naglašavajući važnost istine, pravde i zajednice.

3.4. Integracija intelektualnog i moralnog obrazovanja

Maritain inzistira na tome da intelektualno obrazovanje mora biti integrirano s moralnim i duhovnim obrazovanjem. Uvjeran je da intelektualni razvoj bez moralnog temelja može dovesti do zloupotrebe znanja i moći. Stoga, obrazovni sustav mora težiti holističkom pristupu koji obuhvaća sve aspekte ljudskog bića.

U djelu „Obrazovanje na raskrižju“, naglašava važnost integracije različitih disciplina i dimenzija obrazovanja. Vjeruje da je potrebno razviti kurikulum koji uključuje ne samo znanost i tehnologiju, već i humanističke i umjetničke predmete koji njeguju moralni i estetski razvoj učenika. Ovaj integrirani pristup također uključuje duhovnu dimenziju obrazovanja. Maritain vjeruje da je duhovni razvoj ključan za cjelovitu formaciju osobe. To ne znači nametanje određenih religijskih uvjerenja, već poticanje učenika na istraživanje duhovnih pitanja i razvoj vlastitih duhovnih uvjerenja i vrijednosti.

Maritain je tvrdio da obrazovanje treba uključivati metafizičku dimenziju koja omogućava razumijevanje dubljih istina o čovjeku i svijetu. Ovo uključuje ne samo znanstvene i empirijske metode, već i filozofsku refleksiju i teološko znanje (Čić, 2005). Jacques Maritain naglašava da je obrazovanje u osnovi funkcija filozofije i metafizike. Vjeruje da svaki odgajatelj slijedi vodeće načelo ili 'božanstvo' koje obožava. To se može vidjeti u raznim obrazovnim filozofijama: za Spencera je to Priroda; za Cometa, Čovječanstvo; za Rousseaua, Sloboda; za Freuda, Seks; za Durkheima i Deweya, Društvo; za Wundta, Kultura; za Emersona, Pojedinač. Maritain kritizira moderni obrazovni pristup koji često nema jasan smjer, tvrdeći da opsesija modernog čovjeka obrazovanjem proizlazi iz gubitka orijentacije i nesigurnosti o svrsi (Merćep, 1967).

Maritain pretpostavlja određenu antropologiju ljudskih sposobnosti koje se mogu kultivirati kroz obrazovanje. To uključuje ne samo podučavanje, već i modeliranje, aktivnosti i eksperimentiranje. Zalaže se za postupno razvijanje intelektualnih vrlina koje podučavaju pojedince kritičkom razmišljanju i donošenju slobodnih prosudbi o raznim stvarima. Naglašava da obrazovanje treba težiti prenošenju određenog tijela znanja dostupnog svima, poštujući pritom odluku svakog pojedinca da se uključi u učenje. Učitelji trebaju pokazati strast za istinom i modelirati mudrost, pripremajući učenike za mudro i humano življenje.

Maritain ističe važnost antropoloških temelja u odgoju, gdje se ljudska bića tretiraju kao pojedinci i osobe. Pojedinci su dijelovi zajedničkog društvenog pokreta, ali su također i osobe sa svojim individualnim vrijednostima i dostojanstvom. Odgoj mora poštivati ovu dvojnost i raditi na potpunom razvoju svake osobe (Jacques Maritain and an Education for Human Capacity, 2014).

Maritainov pristup humanističkim znanostima uključuje široki angažman sa zapadnim i istočnim tradicijama. Posebno naglašava grčko-rimsko i židovsko naslijeđe, koje vidi kao središnje za europsku i američku kulturnu povijest. Maritain priznaje važnost kršćanskog obrazovanja, zagovarajući više pažnje na kršćanske tekstove i kulturu nego što to sekularni sustavi obično dopuštaju. Vjeruje da humanističke znanosti trebaju uključivati proučavanje filozofije, povijesti, književnosti i religije, kao i umjetnosti i znanosti, kako bi se potaknulo sveobuhvatno razumijevanje ljudskih dostignuća. Ovo široko proučavanje je ključno za kultiviranje poštovanja prema stvarnosti i sustavno bavljenje intelektualnim disciplinama.

Prema Maritainu, teorijsko značenje mora biti primjenjivo u stvarnom životu. On vjeruje da obrazovanje koje ne integrira teoriju s praksom ostaje nepotpuno. Ovaj spoj osigurava da obrazovanje ne bude samo apstraktno intelektualno vježbanje, već životno korisno i relevantno. Mudrost, prema Maritainu, nije samo intelektualna vrlina, već sposobnost za *discretio*, koja se ostvaruje kroz pročišćeno shvaćanje stvarnosti. Ova mudrost uključuje sposobnost za osjećanost i sud ukusa, što omogućava pojedincima da donose moralno ispravne odluke u stvarnom životu (Zbudilova, 2018).

Maritain zagovara spoj teorijskog znanja s praktičnim iskustvom, naglašavajući da se teorijsko znanje mora ostvariti u praksi kako bi bilo potpuno. Etički intelektualizam, koji je samo racionalni ideal, ne odgovara konkretnoj stvarnosti, stoga je potrebo povezati racionalno obrazovanje s mudrošću koja dolazi iz praktičnog života. Maritain upozorava na teoriju o stupnjevima znanja, koja sugerira da odgoj mora prepoznati da svaka osoba ima svoje povijesno-egzistencijalne granice. Potrebno je razlikovati teoriju i praksu na temelju konkretne stvarnosti.

Maritainova filozofija obrazovanja usmjerena je na cjeloviti razvoj osobe kroz integraciju intelektualnog, moralnog i duhovnog obrazovanja. Njegov pristup naglašava važnost slobode i odgovornosti, personaliziranog obrazovanja, te dubokog angažmana s

humanističkim znanostima i praktičnim znanjem. Cilj je stvoriti pojedince koji su sposobni živjeti mudro i humano, pridonoseći dobrobiti šire zajednice.

3.4.1. Teorija o stupnjevima znanja

Maritain uvodi teoriju o stupnjevima znanja, koja naglašava da svaki pojedinac ima svoje povijesno-egzistencijalne granice. Odgoj mora prepoznati i poštivati ove granice, što znači da treba razlikovati teorijsko znanje od praktičnog. Teorijsko znanje treba biti povezano s mudrošću koje se ostvaruje kroz pročišćeno shvaćanje stvarnosti, sposobnost za osjećajnost i sud ukusa.

Teorija o stupnjevima znanja zauzima centralno mjesto u Maritainovoj filozofiji, posebno izraženo u njegovom djelu „Stupnjevi spoznaje“. Ova teorija podrazumijeva nekoliko ključnih aspekata:

Maritain naglašava da odgoj mora prepoznati i poštovati povijesno-egzistencijalne granice svake osobe. Svaki pojedinac posjeduje određene granice koje su uvjetovane njihovom povijesnom situacijom i egzistencijalnim stanjem. Stoga je nužno razlikovati teorijsko znanje od praktičnog, jer teorija bez primjene u stvarnom svijetu ostaje apstraktna i nepotpuna (Maritain J., *Distinguish to Unite, or, the Degrees of Knowledge*, 1995).

Maritain je razvio koncept kritičkog realizma, koji se suprotstavlja tada dominantnim racionalističkim i empirijskim pogledima na spoznaju. On smatra da su strukture i metode znanosti determinirane prirodom poznatog objekta, te da je kritika spoznaje dio metafizike. Ova pozicija omogućava integraciju filozofske i znanstvene spoznaje na način koji priznaje hijerarhiju između različitih stupnjeva spoznaje.

U svojoj epistemologiji, Maritain prikazuje različite vrste spoznaje i njihov međusobni odnos. On uvodi hijerarhiju između tih različitih stupnjeva spoznaje, tvrdeći da nisu neovisni jedan o drugome. Ovo uključuje spoznaju u znanosti, filozofiji, vjeri i mistici, pri čemu svaka razina ima svoje mjesto u ukupnom poretku spoznaje.

Duhovnost u odgoju nije samo religijska praksa, već i filozofski temelj za cjeloviti razvoj osobe. Maritain smatra da duhovni razvoj doprinosi formiranju cjelovite osobe koja je sposobna za moralne odluke i koja razumije svoju ulogu u društvu. Duhovni temelj odgoja

uključuje i razvijanje moralne svijesti koja je nužna za odgovorno ponašanje u društvenom kontekstu (Bandur & Mihanović, 2012).

3.5. Odgoj u službi zajednice i zajedničkog dobra

Maritainov odgoj naglašava važnost zajednice i zajedničkog dobra. Vjeruje da obrazovanje mora pripremiti pojedince ne samo za osobni uspjeh, već i za aktivno i odgovorno sudjelovanje u zajednici. Ovo uključuje razvijanje osjećaja solidarnosti, pravde i ljubavi prema bližnjemu. Obrazovanje mora promicati društvenu pravdu i jednakost. Vjeruje da je svrha obrazovanja stvaranje društva u kojem svaki pojedinac ima priliku ostvariti svoje potencijale i doprinijeti zajedničkom dobru. To uključuje borbu protiv društvenih nepravdi i nejednakosti te promicanje vrijednosti koje podržavaju ljudsko dostojanstvo i prava.

Pravila za učitelje

Maritain iznosi četiri pravila koja vode učitelje u njihovom radu:

1. Oslobađanje kapaciteta: Učitelji trebaju poticati i razvijati svijest o prirodnim sposobnostima učenika, izbjegavajući represiju negativnih tendencija bez osvjetljavanja aspekata učenika.
2. Kultivacija unutrašnjosti: Prepoznavanje i jačanje unutarnje intelektualne i kreativne intuicije i racionalnosti učenika je ključno. Učitelji bi trebali izbjegavati stvaranje lažnog intelektualnog svijeta vođenog egoizmom ili strahom.
3. Poticanje unutarnje jedinstvenosti: Integriranje mehaničkih vještina, iskustva i apstrakcije s potragom za mudrošću sprječava razdvojeno učenje i pomaže učenicima da razviju holističko razumijevanje.
4. Savladavanje razuma za slobodu: Aktivno bavljenje najbogatijim istinama koje se stalno istražuju i u kojima se uživa. Ovo uključuje izbjegavanje uskog fokusa na vještine koje nemaju osjećaj za istinu i stvarnost.

Zajednica i zajedničko dobro

Maritain vjeruje da obrazovanje treba pripremiti pojedince za aktivno sudjelovanje u zajednici. To uključuje:

1. Razvijanje osjećaja solidarnosti: Učenje učenika da cijene i prakticiraju međusobnu podršku i zajednički rad.
2. Promicanje pravde i ljubavi prema bližnjemu: Naglasak na važnosti pravednog postupanja i suosjećanja prema drugima.
3. Borba protiv društvenih nepravdi: Učenje učenika da prepoznaju i bore se protiv nejednakosti i diskriminacije.
4. Podrška ljudskom dostojanstvu: Obrazovanje koje naglašava važnost poštivanja i zaštite prava svakog pojedinca.

3.6. Kritički pristup odgoju

Maritain zagovara kritički pristup odgoju, potičući učenike na samostalno razmišljanje i preispitivanje postojećih uvjerenja i vrijednosti. Smatra da jedan od ciljeva obrazovanja treba biti razvijanje kritičkog mišljenja koje omogućava učenicima da razumiju i analiziraju svijet oko sebe. Ovaj pristup također uključuje svijest o vlastitim ograničenjima i predrasudama, te važnost otvorenosti prema novim idejama i spremnosti na učenje i promjenu. Kritički pristup odgoju također uključuje odgovornost za svoje postupke i odluke, te razumijevanje njihovih posljedica za sebe i zajednicu.

Maritain kritizira suvremene obrazovne sustave koji naglašavaju utilitaristički pristup, fokusirajući se na praktične i profesionalne vještine nauštrb formacije karaktera i moralnog razvoja. On smatra da je obrazovanje puno više od pripreme za tržište rada te da treba uključivati moralne i duhovne aspekte.

Maritain kritizira suvremene obrazovne sustave zbog prevelikog naglaska na pripremi učenika za tržište rada i ekonomsku produktivnost. Smatra da takav pristup reducira obrazovanje na sredstvo za postizanje ekonomskih ciljeva, zanemarujući formaciju karaktera, moralni razvoj i intelektualno obogaćivanje. Pravo obrazovanje, prema Maritainu, treba obuhvaćati cjeloviti razvoj osobe, uključujući intelektualne, moralne, estetske i duhovne dimenzije. Vjeruje da obrazovanje ne bi smjelo biti usmjereno samo na

stjecanje praktičnih vještina, već i na razvoj kritičkog mišljenja, moralne odgovornosti i estetske osjetljivosti.

Maritain zagovara humanistički pristup obrazovanju koji stavlja naglasak na dostojanstvo i vrijednost svake osobe. Smatra da obrazovanje treba pomoći učenicima da razviju svoje talente i sposobnosti u skladu s njihovim individualnim potencijalima i interesima, a ne samo prema zahtjevima tržišta rada.

Obrazovanje treba uključivati i moralnu i duhovnu dimenziju, pomažući učenicima da razviju unutarnji moralni kompas i da se suoče s egzistencijalnim pitanjima života. Bez ovih aspekata, obrazovanje postaje površno i ne uspijeva oblikovati cjelovite osobe sposobne za donošenje etičkih odluka i razumijevanje dubljeg smisla života.

Maritain također kritizira tehnokratski pristup obrazovanju, gdje se naglasak stavlja na tehničke i znanstvene discipline nauštrb humanističkih i društvenih znanosti. Vjeruje da takav pristup vodi do fragmentacije znanja i dehumanizacije obrazovnog procesa. Maritainova kritika utilitarizma ima brojne praktične implikacije za obrazovne sustave i politike. On zagovara kurikulume koji uključuju širok spektar disciplina, uključujući filozofiju, umjetnost, književnost, povijest i religiju, uz znanstvene i tehničke predmete. Također ističe važnost odgojne uloge učitelja, koji ne bi trebali biti samo prenosioci znanja, već i mentori i vodiči u formaciji karaktera učenika.

Maritain odbacuje ideju čiste autonomije subjekta koja isključuje duhovne i moralne dimenzije. Smatra da je sloboda ostvariva samo kroz realizaciju dobrote bitka u skladu sa svim bićima. To znači da teorijsko znanje mora biti povezano s praktičnom mudrošću koja dolazi iz stvarnog života.

Vажnost entuzijazma i odnosa u odgoju

Maritain naglašava važnost entuzijazma u odgoju, što uključuje inspiraciju i motivaciju učenika za učenje i istraživanje. Učitelji trebaju motivirati i inspirirati učenike, potičući njihovu znatiželju i želju za učenjem. Entuzijazam za učenje i istraživanje treba biti prisutan kako bi učenici razvili ljubav prema znanju. Učitelji sami trebaju pokazivati entuzijazam za učenje kako bi to prenijeli na učenike.

Maritain također naglašava važnost odnosa između odgajatelja i odgajanika u procesu odgoja, gdje je odgajatelj vodič i mentor, a odgajanik aktivni sudionik. Odgoj je dinamičan proces koji uključuje aktivnu interakciju između odgajatelja i odgajanika. Odgajatelj treba biti vodič i mentor, pomažući odgajaniku u njegovom razvoju. Učenici trebaju biti otvoreni za učenje i suradnju, dok odgajatelji trebaju poticati takav stav.

Maritainov kritički pristup odgoju naglašava važnost razvijanja kritičkog mišljenja kod učenika. Njegova filozofija ističe potrebu za samostalnim razmišljanjem, preispitivanjem uvjerenja i stalnim istraživanjem istine. Ovaj pristup utjecao je na suvremene pedagoške metode koje potiču učenike na aktivno sudjelovanje u učenju, postavljanje pitanja i traženje odgovora.

Maritainova filozofija potiče obrazovne stručnjake da učenike opreme alatima potrebnim za analizu i razumijevanje složenih problema. Jedan od bitnih doprinosa Maritaina suvremenoj pedagogiji je naglasak na integraciju intelektualnog i moralnog obrazovanja. Danas se mnoge škole i obrazovne institucije trude implementirati programe koji integriraju moralne vrijednosti u kurikulum. Maritainova filozofija utječe na razvoj programa građanskog odgoja, etike i socijalno-emocionalnog učenja, koji imaju za cilj formiranje cjelovitih pojedinaca sposobnih za odgovorno i etičko djelovanje u društvu.

3.7. Maritain i katolička odgojna tradicija

Maritainov rad duboko je ukorijenjen u katoličkoj odgojnoj tradiciji, ali njegov utjecaj nadilazi granice vjerskih institucija. Njegove ideje o obrazovanju, oblikovane katoličkim vrijednostima, pronašle su primjenu u mnogim školama širom svijeta. Katoličke obrazovne institucije, inspirirane Maritainovim radom, često naglašavaju važnost duhovnog razvoja uz intelektualni i moralni odgoj.

Njegova vizija odgoja također je utjecala na ekumenski dijalog i međureligijsku suradnju u obrazovanju. Njegova otvorenost prema dijalogu s različitim filozofskim i religijskim tradicijama doprinosi razvoju obrazovnih programa koji promiču razumijevanje i poštovanje među različitim kulturnim i vjerskim skupinama. Kršćanski odgoj zauzima središnje mjesto u Maritainovoj filozofiji odgoja, a njegov pristup može se analizirati kroz nekoliko ključnih aspekata istaknutih u njegovim djelima (Maritain J., *Kršćanstvo i demokracija/ Čovjekova prava*, 2020).

U liturgijskom životu, Maritain ističe potrebu za aktivnim i pobožnim sudjelovanjem, naglašavajući da aktivnost duše ima veću važnost od aktivnosti glasa. Podržava slobodu duše tijekom liturgijskih činova, gdje vjernici mogu ostati u šutnji ako osjećaju privlačnost prema unutarnjoj sabranosti. Tvrdi da se vjernici posvećuju prvenstveno po onome što primaju kao pojedinci, a ne samo kroz zajedničko djelovanje.

Maritain kritizira moderne filozofe i teologe koji prilagođavaju teologiju modernoj misli, što vodi do kompromitacije kršćanske savjesti i života. Zalaže se za obnovu teologije u duhu tomizma, naglašavajući da je tomistička teologija uvijek relevantna jer se temelji na istini i otvorena je svakom pravom napretku. Upozorava na opasnosti modernističkih strujanja i naglašava potrebu za vjernosti stečenim istinama dok se otkrivaju nove (Čulo, 2013).

Vjeruje da je obnova Božjem kraljevstvu zadaća koju je Koncil povjerio kršćanima. Naglašava potrebu za kontemplativnim dušama koje će pomoći u ostvarenju koncilskih ideja i obnovi Crkve. Raduje se što je Koncil pozvao sve kršćane na svetost, ističući da su svi pozvani na savršenstvo ljubavi i mudrosti Duha Svetoga.

Maritain naglašava da kršćanski odgoj mora istaknuti prioritet duhovnog razvoja pojedinca. Duhovnost nije samo dodatak obrazovanju već njegov temeljni aspekt. Ovaj prioritet

duhovnog nije usmjeren samo na religijsku pouku već na cjelokupni razvoj osobe, uključujući etičke i moralne dimenzije koje su neophodne za formiranje cjelovitih ljudskih bića.

Kršćanski odgoj prema Maritainu treba uključivati široko otvaranje za socijalne aspekte života. To znači da obrazovanje ne bi trebalo biti usmjereno samo na intelektualni razvoj, već i na pripremu pojedinca za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvenom životu (Bandur & Mihanović, 2012).

3.8. Personalizam u obrazovanju

Maritainov personalizam, koji naglašava vrijednost i dostojanstvo svake osobe, duboko je utjecao na suvremene odgojne teorije. Personalizam u obrazovanju stavlja pojedinca u središte obrazovnog procesa, prepoznajući jedinstvene talente, potrebe i potencijale svakog učenika. Ovaj pristup vodi do razvoja inkluzivnih obrazovnih praksi koje poštuju raznolikost i individualnost učenika (Maritain J. , 1989).

U suvremenom obrazovanju, Maritainov personalizam očituje se u metodama koje promiču aktivno sudjelovanje učenika, prilagođavanje nastave individualnim potrebama i poticanje osobnog rasta i samosvijesti. Maritainove ideje o personaliziranom obrazovanju također su temelj za razvoj kurikuluma koji se fokusira na razvoj cjelovite osobe, uključujući intelektualni, emocionalni i socijalni aspekt (Čulo, 2019).

3.9. Demokratski i participativni odgoj

Maritainova vizija obrazovanja za demokraciju i građanski angažman imala je značajan utjecaj na razvoj suvremenih odgojnih teorija koje promiču demokratske vrijednosti i participativni odgoj. Smatrao je da obrazovanje treba pripremiti učenike za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom društvu. Njegova filozofija uključuje elemente političke teorije, gdje demokraciju vidi kao jedini put koji omogućuje snage koje čovjeka nose u budućnost. To implicira odgoj koji je usmjeren ne samo na individualni razvoj, nego i na pripremu pojedinca za sudjelovanje u demokratskom društvu, naglašavajući pravdu, pravo, uzajamno bratstvo i opće dobro (Đaković, 2024).

Maritain je dao značajan doprinos promišljanju o demokraciji i njezinoj ulozi u odgoju, naglašavajući kako demokracija i odgoj trebaju biti usmjereni na opće dobro, pravdu i bratstvo.

Vidi demokraciju kao jedini put kojim se mogu produbiti snage koje čovjeka nose u budućnost. Političko zalaganje mora priznavati bitno ljudske ciljeve kao što su pravda, pravo, uzajamno bratstvo i opće dobro.

Demokracija, prema Maritainu, mora služiti općem dobru i dostojanstvu ljudske osobe. Strukture političkog sustava trebaju podržavati pravdu i bratstvo među ljudima. Demokratski sustavi moraju uključivati „proročke snage“ koje će voditi politički život prema ovim idealima. Smatra da je demokracija „evanđeoska vrednota“ jer se temelji na dostojanstvu i primarnosti čovjeka kao osobe te na njegovim prirodnim ljudskim pravima. Ova vrijednost demokracije povezana je s idejom da država treba biti u službi ljudske osobe i obitelji, kao ključnih „posrednih tijela“ u društvu (Đaković, 2024).

Maritainov personalizam naglašava važnost pojedinca u društvu i državi. On smatra da je osobna sloboda temeljna, ali da se sloboda ostvaruje kroz odgovornost prema zajednici. Demokracija treba omogućiti ostvarenje slobode na način koji je u skladu s ljudskom prirodom i dostojanstvom (Đaković, 2024).

Maritain se suprotstavlja liberalnom individualizmu i totalitarnim tendencijama, zagovarajući demokratsko društvo koje je personalističko, organsko i pluralističko. Demokracija treba biti inspirirana kršćanskim vrijednostima, koje pružaju temelj za istinsku slobodu i bratstvo među ljudima. Odgoj u demokratskom društvu treba biti usmjeren na razvoj odgovornosti i svijesti o zajedničkom dobru. Maritain vjeruje da obrazovni sustav treba pripremiti pojedince ne samo za profesionalne uspjehe, već i za aktivno sudjelovanje u demokratskom životu. Ovo uključuje razvoj kritičkog mišljenja, moralne svijesti i društvene odgovornosti (Supićić, 2011).

Suvremeni obrazovni sustavi sve više naglašavaju važnost građanskog odgoja koji uključuje učenje o demokratskim procesima, ljudskim pravima i odgovornostima građana. Maritainov utjecaj vidljiv je u obrazovnim programima koji potiču učenike na kritičko promišljanje o društvenim pitanjima, aktivno sudjelovanje u zajednici i preuzimanje odgovornosti za društvene promjene. Maritainova filozofija obrazovanja za demokraciju i građanski angažman naglašava kako bi obrazovni sustavi trebali biti usmjereni na opće dobro, pravdu i bratstvo, a

ne samo na individualne ciljeve. Njegov personalistički pristup odgoju i kritika utilitarističkog obrazovanja potiču razvoj cjelovitih osoba sposobnih za odgovorno sudjelovanje u demokratskom društvu (Supićić, 2011).

4. PRIMJENA MARITAINOVIH IDEJA U SUVREMENIM ŠKOLAMA

Maritainove ideje našle su primjenu u mnogim suvremenim školama i obrazovnim programima diljem svijeta. Njegova filozofija odgoja inspirirala je razvoj kurikuluma koji integriraju intelektualno, moralno i duhovno obrazovanje, te promiču holistički razvoj učenika. Mnoge škole danas koriste Maritainove principe kako bi stvorile okruženje koje potiče cjeloviti rast i razvoj učenika.

Primjeri primjene Maritainovih ideja uključuju programe socijalno-emocionalnog učenja, etičkog obrazovanja, te građanskog odgoja koji naglašavaju važnost aktivnog građanstva i društvene odgovornosti (Polić, 2006).

4.1. Opis idealnog učitelja

Prema Jacquesu Maritainu, idealan učitelj nije samo prenositelj znanja, već i vodič koji pomaže učenicima u razvoju njihovog intelektualnog, moralnog i duhovnog potencijala. Učitelj je ključna figura u obrazovnom procesu, jer ima moć oblikovati mlade umove i pripremiti ih za životne izazove (Domaćinović, 2018).

Maritainov idealan učitelj je osoba koja posjeduje duboko znanje o svom predmetu, ali i šire obrazovanje koje mu omogućava povezivanje različitih disciplina. Ovaj učitelj je intelektualno radoznao, stalno u potrazi za novim znanjima i metodama poučavanja koje će mu pomoći da bolje prenese svoje znanje učenicima. No, uz intelektualne kvalitete, Maritainov idealan učitelj mora imati i moralne vrline. To je osoba koja je primjer učenicima, koja živi prema principima koje poučava i koja potiče učenike da postanu moralno odgovorni i etički osviješteni pojedinci (Jacques Maritain and an Education for Human Capacity, 2014).

Duhovna dimenzija također je važan aspekt Maritainovog idealnog učitelja. On vjeruje da učitelj treba biti svjestan duhovnih potreba svojih učenika i poticati ih na istraživanje vlastitih duhovnih uvjerenja. Ovaj učitelj prepoznaje da obrazovanje nije samo intelektualni proces, već i putovanje prema cjelovitom razvoju osobe (Đorđević, 1990).

Praktične smjernice za učitelje

U svjetlu Maritainove filozofije, učitelji bi trebali slijediti nekoliko praktičnih smjernica kako bi postali uspješni odgajatelji:

1. Učitelji trebaju integrirati intelektualni, moralni i duhovni razvoj u svoj nastavni plan. To znači da nastava ne bi trebala biti usmjerena samo na prenošenje znanja, već i na poticanje kritičkog mišljenja, etičkog razmišljanja i duhovnog istraživanja.
2. Učitelji trebaju poticati učenike da postavljaju pitanja, razmišljaju kritički i preispituju informacije koje im se prezentiraju. Ovo se može postići kroz diskusije, debate i projekte koji zahtijevaju analitičko razmišljanje.
3. Učitelji bi trebali biti primjer moralnog ponašanja i poticati učenike da razvijaju svoje moralne vrline. Ovo uključuje promicanje poštenja, odgovornosti, suosjećanja i pravde u svakodnevnom životu (Maritain J. , *Distinguish to Unite, or, the Degrees of Knowledge*, 1995).

Maritainov personalistički pristup zahtijeva da učitelji prepoznaju i poštuju jedinstvene talente, interese i potrebe svakog učenika. To može uključivati prilagodbu nastavnih metoda i sadržaja kako bi se osiguralo da svaki učenik ima priliku za uspjeh. Učitelji trebaju poticati učenike da budu aktivni i odgovorni članovi zajednice. To može uključivati sudjelovanje u društveno korisnim projektima, volontiranje i učenje o važnosti građanskog angažmana. Iako učitelji ne bi trebali nametati svoja duhovna uvjerenja, trebali bi biti otvoreni za razgovore o duhovnim pitanjima i podržavati učenike u njihovom duhovnom razvoju.

4.2. Povezanost s drugim odgojnim filozofima

Jacques Maritainova filozofija odgoja može se usporediti s radom drugih značajnih odgojnih filozofa poput Johna Deweyja, Marije Montessori i Paula Freirea. Svaki od ovih filozofa imao je jedinstveni pristup obrazovanju, ali postoje i značajne sličnosti koje vrijedi istražiti (Bandur & Mihanović, 2012).

John Dewey, američki filozof i pedagog, promovirao je pragmatički pristup obrazovanju. Dewey je vjerovao da obrazovanje treba biti usmjereno na iskustvo učenika i praktične probleme. Njegova teorija „učenja kroz rad“ naglašava važnost aktivnog sudjelovanja učenika u procesu učenja. Iako Maritain i Dewey dijele zajedničko uvjerenje u važnosti kritičkog

mišljenja i aktivnog sudjelovanja učenika, Maritain dodatno naglašava moralni i duhovni aspekt obrazovanja (Čulo, Utjecaj personalizma na hrvatske katoličke socijalne mislioce u 1930-im, 2013).

Marija Montessori, talijanska liječnica i pedagoginja, poznata je po svom inovativnom pristupu obrazovanju djece. Njezin pristup naglašava važnost individualiziranog učenja i prilagođavanja nastavnih metoda potrebama svakog djeteta. Montessori metoda potiče autonomiju učenika i njihovu prirodnu radoznalost. Maritainov personalizam dijeli mnogo zajedničkog s Montessori pristupom, posebno u naglašavanju jedinstvenih potreba i potencijala svakog učenika.

Paulo Freire, brazilski pedagog i filozof, poznat je po svojoj kritičkoj pedagogiji koja se fokusira na oslobađanje potlačenih kroz obrazovanje. Freire je vjerovao da obrazovanje treba biti sredstvo za društvenu promjenu i emancipaciju. Njegova knjiga „Pedagogija potlačenih“ naglašava važnost dijaloga, kritičkog mišljenja i svijesti o društvenim nepravdama. Iako Maritain nije imao isti fokus na društvenu promjenu kao Freire, obojica dijele uvjerenje da obrazovanje treba pripremiti učenike za aktivno sudjelovanje u društvu i promicanju pravde (Čić, 2005).

Sličnosti i razlike

Svi ovi filozofi vjeruju da obrazovanje treba biti usmjereno na cjelovit razvoj učenika, uključujući intelektualni, emocionalni i socijalni aspekt. Oni također naglašavaju važnost prilagodbe obrazovnih metoda individualnim potrebama učenika i smatraju da je kritičko mišljenje neizostavno za obrazovanje, potičući učenike da preispituju i analiziraju informacije (Mališa, 2021).

Međutim, postoje i razlike među njima. Maritainov pristup obrazovanju uključuje značajnu duhovnu komponentu, što ga razlikuje od Deweyja i Freirea, koji su više usmjereni na pragmatične i društvene aspekte obrazovanja. Freireov rad je izričito usmjeren na korištenje obrazovanja kao sredstva za društvenu promjenu i emancipaciju, dok Maritain više naglašava moralni i duhovni razvoj unutar postojeće društvene strukture. Montessori metoda je vrlo specifična i usmjerena na razvoj djece kroz praktične aktivnosti i autonomiju, dok Maritain ne razvija konkretne metode poučavanja, već se fokusira na filozofske temelje obrazovanja (Đaković, 2024).

Maritainove ideje našle su primjenu u mnogim suvremenim školama i obrazovnim programima diljem svijeta. Njegova filozofija odgoja inspirirala je razvoj kurikuluma koji integriraju intelektualno, moralno i duhovno obrazovanje te promiču holistički razvoj učenika. Mnoge škole danas koriste Maritainove principe kako bi stvorile okruženje koje potiče cjeloviti rast i razvoj učenika (Merćep, 1967).

Primjeri primjene Maritainovih ideja uključuju programe socijalno-emocionalnog učenja, etičkog obrazovanja i građanskog odgoja koji naglašavaju važnost aktivnog građanstva i društvene odgovornosti. Škole koje slijede Maritainovu filozofiju teže stvaranju inkluzivnih zajednica koje poštuju raznolikost i promiču zajedničko dobro (Čulo, Utjecaj personalizma na hrvatske katoličke socijalne mislioce u 1930-im, 2013).

Prema Maritainu, idealan učitelj nije samo prenositelj znanja, već i vodič koji pomaže učenicima u razvoju njihovog intelektualnog, moralnog i duhovnog potencijala. Učitelj ima moć oblikovati mlade umove i pripremiti ih na životne izazove. Takav učitelj posjeduje duboko znanje o svom predmetu, ali i šire obrazovanje koje mu omogućava povezivanje različitih disciplina. Učitelj je intelektualno radoznao, stalno u potrazi za novim znanjima i metodama poučavanja kako bi bolje prenio svoje znanje učenicima. Osim intelektualnih kvaliteta, idealan učitelj mora imati i moralne vrline, biti primjer učenicima i poticati ih da postanu moralno odgovorni i etički osviješteni pojedinci (Čulo, Recepcija Jacquesa Maritaina u Hrvatskoj tijekom 20. stoljeća, 2017).

Duhovna dimenzija također je važna. Maritain vjeruje da učitelj treba biti svjestan duhovnih potreba svojih učenika i poticati ih na istraživanje vlastitih duhovnih uvjerenja. Obrazovanje nije samo intelektualni proces, već i putovanje prema cjelovitom razvoju osobe.

U svjetlu Maritainove filozofije, učitelji bi trebali integrirati intelektualni, moralni i duhovni razvoj u svoj nastavni plan. Nastava ne bi trebala biti usmjerena samo na prenošenje znanja, već i na poticanje kritičkog mišljenja, etičkog razmišljanja i duhovnog istraživanja. Učitelji trebaju poticati učenike da postavljaju pitanja, razmišljaju kritički i preispituju informacije koje im se prezentiraju. To se može postići kroz diskusije, debate i projekte koji zahtijevaju analitičko razmišljanje. Učitelji bi trebali biti primjer moralnog ponašanja i poticati učenike da razvijaju svoje moralne vrline, uključujući promicanje poštenja, odgovornosti, suosjećanja i pravde u svakodnevnom životu (Čić, 2005).

Maritainov personalistički pristup zahtijeva da učitelji prepoznaju i poštuju jedinstvene talente, interese i potrebe svakog učenika. To može uključivati prilagodbu nastavnih metoda i sadržaja kako bi se osiguralo da svaki učenik ima priliku za uspjeh. Učitelji trebaju poticati učenike da budu aktivni i odgovorni članovi zajednice, što može uključivati sudjelovanje u društveno korisnim projektima, volontiranje i učenje o važnosti građanskog angažmana. Iako učitelji ne bi trebali nametati svoja duhovna uvjerenja, trebali bi biti otvoreni za razgovore o duhovnim pitanjima i podržavati učenike u njihovom duhovnom razvoju (Čulo, 2017).

5. KRITIČKA OCJENA MARITAINOVIH ODGOJNIH IDEJA

5.1. Prednosti i slabosti njegovih teorija

Jedna od najvećih prednosti Maritainovih odgojnih ideja je njegov holistički pristup obrazovanju. Maritain vjeruje da obrazovanje treba obuhvatiti intelektualni, moralni i duhovni razvoj učenika. Ovaj cjeloviti pristup pomaže u stvaranju uravnoteženih i dobro zaokruženih pojedinaca koji su spremni za različite životne izazove. Naglašavanje moralnog i duhovnog razvoja uz intelektualno obrazovanje može pomoći u stvaranju društveno odgovornih građana s visokim etičkim standardima (Bonifačić, 1966).

Maritainova filozofija uspješno integrira vjeru i razum, pokazujući da ova dva aspekta ljudskog iskustva nisu u sukobu, već se međusobno nadopunjuju. Ova integracija pomaže učenicima razviti uravnotežen pogled na svijet u kojem se znanstvena saznanja i duhovna uvjerenja mogu skladno povezivati.

Maritain naglašava važnost kritičkog mišljenja i potiče učenike da preispituju i analiziraju informacije koje im se prezentiraju. Ovo je ključno za razvoj intelektualne autonomije i pripremu učenika za suočavanje s kompleksnim problemima suvremenog društva. Maritainov personalizam, koji naglašava vrijednost i dostojanstvo svake osobe, potiče personalizirani pristup obrazovanju. Ovaj pristup prepoznaje i poštuje jedinstvene talente, interese i potrebe svakog učenika, što može dovesti do većeg angažmana i uspjeha u obrazovanju (Zelić, 2010).

Maritainova filozofija odgoja uključuje jak naglasak na društvenu odgovornost i aktivno građanstvo. Obrazovanje, prema Maritainu, treba pripremiti učenike za odgovorno sudjelovanje u društvu, promicanje pravde i rad za zajedničko dobro. Ova komponenta je izuzetno relevantna u današnjem svijetu, gdje su društvene nejednakosti i ekološki izazovi u porastu.

5.2. Kritika i potencijalne slabosti

Jedna od glavnih kritika Maritainovih teorija je prekomjerno naglašavanje duhovne dimenzije obrazovanja. Iako duhovni razvoj može biti važan za cjeloviti razvoj osobe, prevelik naglasak na duhovnost može biti neprimjeren sekularnim obrazovnim sustavima ili za učenike različitih vjerskih uvjerenja. U multikulturalnim društvima, ovo može dovesti do sukoba ili osjećaja

isključenosti kod učenika koji ne dijele ista duhovna uvjerenja. Maritainove ideje o obrazovanju su vrlo filozofske i općenite, što može otežati njihovu praktičnu primjenu. Nedostatak konkretnih pedagoških metoda može ostaviti učitelje bez jasnih smjernica kako implementirati njegove principe u svakodnevnoj nastavi.

Maritainov opis idealnog učitelja može biti vrlo inspirativan, ali također može postaviti nerealna očekivanja. Učitelji su također ljudi sa svojim ograničenjima i slabostima, a idealizacija uloge učitelja može dovesti do pritiska i frustracije. Iako je moralna i duhovna dimenzija važna, neki kritičari smatraju da Maritain ne posvećuje dovoljno pažnje praktičnim i profesionalnim aspektima obrazovanja. U suvremenom svijetu, gdje su tehničke i stručne vještine ključne za uspjeh, nedostatak fokusa na ove aspekte može biti mana.

5.3. Nagelova kritika Maritainovih ideja

Ernest Nagel je bio jedan od najglasnijih kritičara Maritainove filozofije, posebno njegovih pogleda na znanje i znanost. Nagel je zastupao scientizam, filozofski stav koji tvrdi da je znanstvena metoda jedini valjani put do znanja. On je odbacivao Maritainovu ideju da postoji metafizičko znanje koje je komplementarno znanstvenom. Nagel je smatrao da je takvo znanje neempirijsko i iracionalno. On je tvrdio da metafizika ne može pružiti nikakvo stvarno objašnjenje svijeta jer se ne temelji na empirijskim dokazima i eksperimentalnoj provjeri. Nagel je kritizirao Maritainovu upotrebu teoloških i religijskih argumenata u obrazovanju i filozofiji znanosti. Prema Nagelu, oslanjanje na teološke temelje unosi subjektivne i neznanstvene elemente u obrazovni proces. On je vjerovao da obrazovanje treba biti sekularno i neovisno o religijskim dogmama kako bi se osiguralo objektivno i racionalno istraživanje stvarnosti. Nagel je tvrdio da teološke pretpostavke ograničavaju kritičko mišljenje i slobodno istraživanje, što su ključne vrijednosti znanstvenih metoda (Zelić, 2010).

Nagel je zagovarao obrazovanje koje je više usmjereno na praktične i znanstvene vještine koje su direktno primjenjive u svakodnevnom životu i radu. On je smatrao da Maritainov pristup previše naglašava apstraktne i spekulativne aspekte obrazovanja, što može rezultirati nedostatkom konkretnih i primjenjivih znanja i vještina kod učenika. Nagel je vjerovao da obrazovanje treba pripremiti učenike za stvarne životne izazove i tržište rada, a ne se baviti metafizičkim i teološkim spekulacijama (Zelić, 2010).

Maritainov koncept „ontološke mudrosti“, koji podrazmijeva dublje razumijevanje stvarnosti putem filozofske refleksije, bio je predmet kritike Nagela. On je smatrao da ovaj koncept ne nudi konkretna rješenja za specifična pitanja i probleme, već ostaje u sferi općih i neprovjerljivih tvrdnji. Nagel je tvrdio da takva mudrost ne doprinosi znanstvenom napretku niti pruža jasna i empirijski provjerljiva objašnjenja fenomena u svijetu. On je vidio „ontološku mudrost“ kao oblik spekulacije koji nema stvarnu vrijednost u znanstvenom kontekstu (Polić, 2006).

Nagel je nerijetko brkao razlike između znanstvenih i filozofskih pitanja, ne uviđajući da filozofija postavlja šira, često metafizička pitanja koja nadilaze domet empirijskih znanosti. Maritain je vjerovao da filozofija i znanost imaju komplementarne uloge u potrazi za znanjem, ali su metodološki i epistemološki različite.

Maritain je isticao da je povijest znanosti pokazala da su metafizičke refleksije igrale važnu ulogu u razvoju znanstvenog mišljenja. Nagel je, međutim, bio sklon zanemarivanju povijesnog značaja metafizike, tretirajući je kao zastarjelu i neznanstvenu. Maritainova kritika utilitarističkog pristupa obrazovanju bila je usmjerena protiv smanjenja obrazovanja na ekonomsku funkciju. On je zagovarao obrazovanje koje razvija cijelu osobu, uključujući moralne, intelektualne i duhovne dimenzije. Nagel je, s druge strane, vjerovao da obrazovanje treba biti prvenstveno praktično i usmjereno na tržišne potrebe, što je Maritain vidio kao reduktivno i neadekvatno (Zelić, 2010).

Nagel je često pokazivao averziju prema religijskim aspektima Maritainove filozofije, što je rezultiralo oštrim kritikama koje su ponekad prelazile u ad hominem napade. Maritain je smatrao da su takve predrasude spriječile Nagela da objektivno procijeni vrijednost metafizičkih i teoloških aspekata obrazovanja.

6. ZAKLJUČAK

Filozofija odgoja Jacquesa Maritaina predstavlja izvanredno važan doprinos suvremenoj pedagogiji, nudeći holistički pristup koji integrira intelektualne, moralne, estetske i duhovne aspekte razvoja osobe. Njegova djela, koja obuhvaćaju širok spektar tema, od integralnog humanizma do demokratskog odgoja, pružaju bogatu osnovu za promišljanje i primjenu obrazovnih teorija u današnjem svijetu.

Maritainov koncept integralnog humanizma, kao temelj njegove odgojne filozofije, naglašava cjelovit razvoj osobe. On smatra da obrazovanje ne smije biti ograničeno samo na prenošenje znanja i vještina, već mora obuhvatiti i formiranje karaktera, moralnih vrijednosti i duhovne svijesti. Ovaj pristup odgoju vodi prema ostvarenju najviših potencijala pojedinca i priprema ga za život u zajednici utemeljen na principima pravde, ljubavi i solidarnosti. U Maritainovoj viziji, odgoj za slobodu i odgovornost je ključan, jer sloboda bez odgovornosti vodi ka kaosu, dok odgovornost bez slobode može rezultirati represijom.

Jedan od najvažnijih aspekata Maritainove filozofije je njegova kritika suvremenih odgojnih sustava, posebno utilitarističkog pristupa koji obrazovanje svodi na pripremu za tržište rada. Maritain zagovara obrazovanje koje razvija cijelu osobu, uključujući intelektualne, moralne i duhovne dimenzije. On tvrdi da obrazovanje treba osloboditi individuu, omogućujući joj da postane autonomna i odgovorna osoba. Njegov personalistički pristup stavlja učenike u središte obrazovnog procesa, prepoznajući jedinstvene talente, potrebe i potencijale svakog učenika.

Maritainov doprinos odgoju za demokraciju i građanski angažman iznimno je relevantan za suvremeno društvo. Njegova vizija obrazovanja koja priprema učenike za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom društvu inspirirala je razvoj programa građanskog odgoja i društvene odgovornosti. On vjeruje da obrazovanje mora promovirati vrijednosti pravde, bratstva i zajedničkog dobra, te pripremiti učenike za preuzimanje odgovornosti za društvene promjene.

Jedna od najvažnijih primjena Maritainovih ideja u suvremenim školama je integracija intelektualnog, moralnog i duhovnog obrazovanja. Mnoge škole danas koriste njegove principe kako bi stvorile okruženje koje potiče cjeloviti rast i razvoj učenika. Programi socijalno-emocionalnog učenja, etičkog obrazovanja te građanskog odgoja koji naglašavaju važnost aktivnog građanstva i društvene odgovornosti, odražavaju Maritainove principe.

Iako je Maritainov pristup obrazovanju vrlo inspirativan, suočava se i s određenim kritikama. Jedna od glavnih kritika odnosi se na prekomjerno naglašavanje duhovne dimenzije obrazovanja, što može biti neprimjereno u sekularnim obrazovnim sustavima ili za učenike različitih vjerskih uvjerenja. Njegove ideje su vrlo filozofske i općenite, što može otežati njihovu praktičnu promjenu. Nadalje, idealizacija uloge učitelja može postaviti nerealna očekivanja koja vode do pritiska i frustracije.

Unatoč kritikama, Maritainova filozofija odgoja ostaje vrlo relevantna i inspirativna za suvremeno obrazovanje. Njegov naglasak na moralnom i duhovnom razvoju, te promicanje kritičkog mišljenja i aktivnog građanstva pružaju dragocjene smjernice za oblikovanje obrazovnih sustava koji odgovaraju na izazove današnjeg svijeta.

LITERATURA

1. Antolović, J. (1990). Jacques Maritain – život i djelo. *Obnovljeni Život: Časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 45(4), str. 275-278.
2. Bandur, E., & Mihanović, V. (2012). Mediteranski korijeni filozofije. *Filozofska istaživanja*, 126(32), str. 377-395.
3. Bonifačić, A. (1966). Integralni humanizam ili novo kršćansko društveno uređenje. *Crkva u svijetu*, 1(3), str. 46-57.
4. Čić, E. (2005). Filozofija povijesti u razmatranju Jacquesa Maritaina. *Crkva u svijetu*, 40, str. 117-124.
5. Čulo, I. (2013). Utjecaj personalizma na hrvatske katoličke socijalne mislioce u 1930-im. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 39(2), str. 535-580.
6. Čulo, I. (2017). Recepcija Jacquesa Maritaina u Hrvatskoj tijekom 20. stoljeća. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 43(1(85)), str. 87-279.
7. Čulo, I. (2019). Komparativni pristup određivanju pojma, koncepta i fenomea personalizma. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, XVII(1), str. 175-190.
8. Domaćinović, P. (2018). *Uloga odgajatelja*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci.
9. Đaković, D. (2024). O naravi demokracije u svjetlu misli Jacquesa Maritaina. *Bogoslovska smotra*, 94(1), str. 77-98.
10. Đorđević, M. (1990). Integralni humanizam. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 45(4), str. 279-283.
11. *Jacques Maritain and an Education for Human Capacity*. (2014). Dallas Baptist University: https://www.dbu.edu/mitchell/_documents/jacques-maritain-and-an-education-for-human-capacity-new.pdf
12. Mališa, S. (2021). Cjelovit odgoj: teološko-pedagoški naglasci u svjetlu crkvenog nauka. *Bogovska smotra*, 91(1), str. 51-72.
13. Maritain, J. (1943). *Education at the Crossroads*. London: Trent University Library.
14. Maritain, J. (1989). *Cjeloviti Humanizam*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
15. Maritain, J. (1995). *Distinguish to Unite, or, the Degrees of Knowledge*.
16. Maritain, J. (2020). *Kršćanstvo i demokracija / Čovjekova prava*. Zagreb: Alfa.
17. Maritain, J., Fitzgerald, J. J. (1946). The person and the common god. *The Review of politics*, 4, str. 419-455.

18. Merćep, V. (1967). Seljak sa Garonne. *Crkva u svijetu*, 2(2), str. 11-25.
19. Polić, M. (2006). *Odgoj i filozofija u suvremenom društvu*. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.
20. Supičić, I. (2011). Trajna aktualnost kršćanskog personalizma. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, IX(3), str. 559-568.
21. Zbudilova, H. (2018). Through Integral Education to Integral Humanism: Jacques Maritain and His Philosophy of Education. *Caritas Veritas*(8), str. 45-58.
22. Zelić, I. (2010). Nagelova kritika Maritainove filozofije znanosti. *Acta Iadertina*(7), str. 125-138.

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Ja, Tina Josipa Regvar, izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojega rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Tina Josipa Regvar